

Redegørelse om udviklingen på førtidspensionsområdet og det rummelige arbejdsmarked – en opdatering af hovedtallene

Baggrund

I december 2000 indgik den daværende regering (S og RV), V, KF, SF, CD og KD en aftale om førtidspensionsreformen og det rummelige arbejdsmarked. I den sammenhæng blev det aftalt, at der skulle udarbejdes en redegørelse til Folketinget om udviklingen på det rummelige arbejdsmarked og på førtidspensionsområdet.

Der blev derfor udarbejdet en redegørelse i 2007, der bl.a. havde følgende hovedkonklusioner:

- Antallet af personer visiteret til fleksjob er steget markant, uden at det har ført til færre tilkendelser af førtidspension end i 2001. Der er derved sket en væsentlig udvidelse af den samlede gruppe på fleksjob, ledighedsydelse og førtidspension.
- I 2006 var der samlet set 34.000 flere helårsmodtagere på de tre ordninger end skønnet ved reformen. Det dækker over 15.100 flere i fleksjob, 9.400 flere på ledighedsydelse og 4.400 flere på ny førtidspension samt 5.000 flere på førtidspension efter de gamle regler. Udgifterne til de 3 ydelser er 6,1 mia. kr. (07-pl) større end ventet.
- Antallet af personer, der får tilkendt førtidspension på baggrund af psykiske lidelser, er steget markant. I 2006 skyldes 44 pct. af det samlede antal nytilkendelser psykiske lidelser. Andelen af personer med psykiske lidelser er især høj i gruppen af yngre førtidspensionister under 40 år.

Opdatering af hovedtallene

Der blev i 2010 foretaget en opdatering af hovedtallene fra redegørelsen fra 2007. Tallene er nu opdateret til og med 2010. Opdateringen af de vigtigste tal fra redegørelsen viser følgende:

- Tallene, der blev brugt i forbindelse med redegørelsen fra 2007, var delvist baseret på skøn. Med de endelige tal, var der således i 2006 samlet set 34.700 flere helårspersoner på de tre ordninger end skønnet ved reformen. Det dækker over 14.500 flere i fleksjob, 9.200 flere på ledighedsydelse og 5.800 flere på ny førtidspension samt 5.200 flere på førtidspension efter de gamle regler. Udgifterne til de tre ydelser var i 2006 5,9 mia. kr. (2011-pl) større end ventet.
- I 2010 var der samlet set 54.300 flere helårspersoner på de tre ordninger end skønnet ved reformen. Det dækker over 15.800 flere i fleksjob, 11.700 flere på ledighedsydelse og 22.600 flere på ny førtidspension samt 4.200

flere på førtidspension efter de gamle regler. Udgifterne til de tre ydelser er 9,4 mia. kr. (2011-pl) større end ventet. Årsagen til, at antallet af førtidspensionister efter de gamle regler falder, er, at der nu kun er afgang fra denne gruppe, primært som følge af alder.

- Antallet af personer, der er tilkendt førtidspension på baggrund af en psykisk lidelse er steget markant. I 2010 skyldes 51,4 pct. af det samlede antal nytilkendelser psykiske lidelser. I 2001 var dette tal 32,1 pct.
- Andelen af personer med psykiske lidelser er især høj i gruppen af yngre førtidspensionister. Andelen er særlig høj i gruppen af 20-29-årige, hvor personer med psykiske lidelser udgør godt 82 pct. af de nytilkendte førtidspensionister i 2010. I 2001 var tallet 68 pct. Andelen var på 68 pct. af de 30-39-årige nytilkendte førtidspensionister i 2010 og 48 pct. i 2001. For gruppen af 20-39-årige under et var andelen 73 pct. i 2010 og 54 pct. i 2001.
- Gennemsnitsalderen for personer, der tilkendes førtidspension, er faldet fra knap 48½ år til godt 45½ år siden 1998, når der tages højde for, at pensionsalderen blev sat ned fra 67 til 65 år i perioden.

I nedenstående afsnit med bilagstabeller redegøres nærmere for tallene.

Bilagstabeller og uddybende bemærkninger

Der er tilkendt mellem 12.000 og 17.100 førtidspensioner årligt siden 2003, jf. tabel 1. Der blev tilkendt relativt få førtidspensioner i 2007 som følge af kommunalreformen (kommunesammenlægningerne), mens der blev tilkendt forholdsvis mange førtidspensioner i 2008, 2009 samt 2010.

Tabel 1. Personer på forskellige offentlige ydelser og ordninger. Helårspersoner 16-64 år. 2003-2010.

År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Vækst i pct. 2003-2010
Midlertidige ydelser									
Sygedagpenge	72.500	77.100	78.800	84.400	93.000	92.100	89.100	88.400	22
Kontanthjælp (problemer udover ledighed)	109.900	95.700	79.800	68.400	64.000	64.400	70.500	79.200	-28
Revalidering	32.300	19.800	18.900	17.900	16.100	14.300	13.600	12.700	-61
I alt midlertidige ydelser	214.700	192.600	177.500	170.700	173.100	170.800	173.200	180.300	-16
Ydelser ved varige begrænsninger i arbejdsevnen									
Ansatt i fleksjob	23.800	29.300	35.600	40.900	44.000	49.100	51.200	52.300	120
Ledighedsydelse	5.400	7.500	10.300	11.200	10.800	10.700	13.000	14.600	170
Førtidspension	236.000	232.600	233.700	235.900	235.500	236.100	237.900	239.000	1
I alt varige ydelser ved begrænsninger i arbejdsevnen	265.200	269.400	279.600	288.000	290.300	295.900	302.100	305.900	15
Helårspersoner i alt	479.900	462.000	457.100	458.700	463.900	466.600	475.300	486.200	1
Visitationer til fleksjob og nytilkendelser til førtidspension									
Visitationer til fleksjob	10.700	13.200	12.500	9.600	7.600	10.100	9.100	8.200	-23
Nytilkendelser til førtidspension	13.900	15.100	14.400	14.200	12.000	16.600	17.100	17.100	23
Samlet antal visitationer/tilkendelser	24.600	28.300	26.900	23.800	19.600	26.700	26.200	25.300	3

Kilde. Jobindsats.dk, Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase, DREAM, Danmarks Statistik og Ankestyrelsen.

Note. Tallene kan afvige fra tidligere opgørelse, da der er anvendt Jobindsats.dk. Databrud ved opgørelse af helårspersoner i 2004. Fra 2004 og frem er alle helårspersoner fra Jobindsats.dk.

Nytilkendelser af førtidspension indeholder kun personer mellem 18-64 år bosat i Danmark på tilkendelsestidspunktet, og kan derfor afvige fra andre opgørelser.

Fra 2007 og frem indgår personer, der er visiteret til fleksjobordningen, men som forbliver på kontanthjælp ikke i antallet af visitationer til fleksjobordningen. Dette skyldes, at jobcentrene ikke længere skal registrere dette.

Gruppen af personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen (fleksjob, ledighedsydelse og førtidspension) er øget med omkring 36.500 personer siden 2004.

Samtidig er antallet af personer på midlertidige ydelser (sygedagpenge, kontanthjælp og revalidering) faldet med 12.300 personer siden 2004.

Der er således samlet set 24.200 flere helårspersoner på de nævnte offentlige ydelser i 2010 sammenlignet med 2004. Hvis man ser på 2003, er der samlet set 6.300 flere personer på de nævnte ydelser, men da der er databrud i tallene, er de to år ikke direkte sammenlignelige.

Den samlede udfordring er også blevet større som følge af, at der i de senere år har været en stigning i antallet af personer på midlertidige ydelser som kontanthjælp og sygedagpenge, der ikke modsvares af et fald i antallet af personer på varige ydelser.

Det blev i forbindelse med reformen skønnet, at der efter reformens indførelse ville være 82.300 nye personer på førtidspension i 2010, 36.500 personer i fleksjob samt 2.900 personer i ledighedsydelse, jf. tabel 2. De faktiske tal for de tre ordninger er hhv. 104.900, 52.300 og 14.600.

Tabel 2. Skønnet og faktisk antal helårsmottagere af førtidspension, fleksjob og ledighedsydelse. 2003-2010

			2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Førtidspension Tilkendelser	Skøn	Uden reform	16.600	16.700	16.800	16.900	16.900	16.900	16.900	16.900
		Efter reform (nye regler)	13.000	13.100	13.100	13.200	13.200	13.200	13.200	13.200
	Faktisk	Nye regler	8.500	15.300	14.500	14.300	12.000	16.600	17.100	17.100
		Gl. regler	5.700	300	0	0	0	0	0	0
		I alt	14.300	15.600	14.500	14.300	12.000	16.600	17.100	17.100
Førtidspension Nye helårsmottagere efter reformen	Skøn	Uden reform	8.200	24.400	39.600	53.700	67.600	80.700	92.500	103.200
		Efter reform	6.400	19.100	31.100	42.300	53.400	64.000	73.600	82.300
	Faktisk	Nye regler	4.300	16.600	32.500	48.100	61.700	75.400	90.700	104.900
		Gamle regler	5.600	5.500	5.300	5.200	5.000	4.800	4.500	4.200
		I alt	9.900	22.100	37.800	53.300	66.700	80.200	95.200	109.100
Fleksjob Helårsmottagere	Skøn	Uden reform	15.900	18.000	19.200	20.100	21.100	21.800	22.300	23.100
		Efter reform	16.300	20.300	23.300	26.400	29.500	32.000	34.200	36.500
	Faktisk	Efter reform	23.800	29.300	35.600	40.900	44.000	49.100	51.200	52.300
Ledighedsydelse Helårsmottagere	Skøn	Uden reform	500	600	600	600	700	700	700	700
		Efter reform	1.000	1.400	1.700	2.000	2.400	2.600	2.800	2.900
	Faktisk	Efter reform	5.400	7.500	10.300	11.200	10.800	10.600	12.900	14.600
I alt	Skøn	Uden reform	24.600	43.000	59.400	74.400	89.400	103.200	115.500	127.000
		Efter reform	23.700	40.800	56.100	70.700	85.300	98.600	110.600	121.700
	Faktisk	Efter reform	39.100	58.900	83.700	105.400	121.500	139.900	159.300	176.000
Forskel i alt			15.400	18.100	27.600	34.700	36.200	41.300	48.700	54.300

Kilde: Jobindsats.dk., Danmarks Statistik, Ankestyrelsen, Arbejdsmarkedsstyrelsen og Social- og Integrationsministeriet

Note: Førtdspension er kun personer tilgået efter 1.1. 2003 - kilde Danmarks Statistik. Databrud ved opgørelse af faktiske helårsmodtagere i fleksjob og på ledighedsydelse i 2004. Fra 2004 og frem er helårspersoner på disse ydelser fra Jobindsats.dk.

Der var samlet set 54.300 flere helårspersoner på enten førtdspension, fleksjob eller ledighedsydelse i 2010 end skønnet ved aftalen om reformen. Det svarer til, at de samlede udgifter til de pågældende ydelser er 9,4 mia. kr. højere end skønnet i 2010. Heraf vedrører 3,5 mia. kr. førtdspension, 4,1 mia. kr. vedrører fleksjob og 1,8 mia. kr. vedrører ledighedsydelse. Det skal bemærkes, at 0,6 mia. kr. af udgifterne til førtdspension vedrører tilkendelser efter de gamle regler i perioden efter 1. januar 2003.

Tabel 3. Skønnede og faktiske udgifter til førtdspension, fleksjob og ledighedsydelse (mio. kr. 2011-pl)

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Førtdspension	Skønnet ved reform (nye regler)	1.129	3.360	5.471	7.462	9.436	11.306	13.019	14.582
	Faktisk								
	Nye regler	518	2.794	5.435	8.017	10.206	12.655	15.182	17.539
	Gamle regler	739	726	700	686	660	634	594	554
	I alt	1.257	3.520	6.135	8.703	10.866	13.289	15.776	18.093
Fleksjob	Skønnet ved reform	2.244	2.795	3.208	3.635	4.061	4.406	4.709	5.025
	Faktisk	3.639	4.614	5.645	6.640	7.379	8.192	9.287	9.127
Ledighedsydelse	Skønnet ved reform	185	259	314	369	443	480	517	536
	Faktisk	924	1.504	1.938	2.046	1.919	1.865	2.234	2.362
Udgifter i alt	Skønnet ved reform	3.558	6.414	8.993	11.466	13.940	16.192	18.245	20.143
	Faktisk								
	Nye regler	5.081	8.912	13.018	16.703	19.504	22.712	26.703	29.028
	I alt inkl. gamle regler	5.820	9.638	13.718	17.389	20.164	23.346	27.297	29.582
Forskel i alt		2.262	3.224	4.725	5.923	6.224	7.154	9.052	9.439

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsen og Social- og Integrationsministeriet.

Note: I modsætning til tidligere er alle udgifterne til ledighedsydelse med. Tidligere var udgifterne, som kommunerne afholder uden statsrefusion, ikke med. Derfor er tallene ikke direkte sammenlignelige med den tidligere version af dette papir fra 2010.

Personer med psykiske lidelser udgør en væsentlig større andel af de personer, der tilkendes førtdspension efter reformen. Det betyder samtidig, at der sker et tilsvarende fald i andelen med bevægeapparatsygdomme og andre sygdomme, jf. tabel 4.

Tabel 4. Førtidspensionstilkendelser fordelt på psykiske lidelser, bevægeapparatsygdomme og andre diagnoser. 2001-2010

	2001		2010		Ændring 2001-2010 Pct.
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	
Psykiske lidelser	4.797	32,1	8.789	51,4	83
heraf:					
Organiske psykiske lidelser	271	1,8	261	1,5	-4
Psykiske lidelser efter brug af alkohol eller andre psykoaktive stoffer	539	3,6	670	3,9	24
Skizofreni, psykoser	1.013	6,8	1.057	6,2	4
Affektive sindslidelser	593	4,0	1.470	8,6	148
Nervøse og stressrelaterede tilstande	1.077	7,2	2.639	15,4	145
Spiseforstyrrelse	14	0,1	19	0,1	36
Forstyrret personlighedsstruktur	662	4,4	1.195	7,0	81
Mental retardering	450	3,0	877	5,1	95
Andre psykiske lidelser	178	1,2	601	3,5	238
Bevægeapparatsygdomme	3.550	23,7	3.255	19,0	-8
Andre diagnoser	6.552	43,8	4.920	28,8	-25
Uoplyst	64	0,4	125	0,7	95
Antal i alt	14.963	100,0	17.089	100,0	14

Kilde: Ankestyrelsen

Note: Eksklusiv uoplyste diagnoser.

I 2001 havde 32,1 pct. af de nytilkendte førtidspensionister en psykisk lidelse som hoveddiagnose, mens det i 2010 var 51,4 pct., hvilket svarer til en stigning på 83 pct. Personer med psykiske lidelser udgør både før og efter reformen en stor andel af de yngre førtidspensionister under 40 år. Andelen er særlig høj i gruppen af 20-29-årige, hvor personer med psykiske lidelser udgør godt 82 pct. af de nytilkendte førtidspensionister i 2010. I 2001 var tallet 68 pct. Andelen var på 68 pct. af de 30-39-årige nytilkendte førtidspensionister i 2010 og 48 pct. i 2001. For gruppen af 20-39-årige under et var andelen 73 pct. i 2010 og 54 pct. i 2001.

Førtidspensionisterne bliver yngre

Den gennemsnitlige alder, hvor personer får tilkendt førtidspension, har været faldende i de senere år. I 1998 var den gennemsnitlige alder ved tilkendelser af førtidspension 49,2 år. Til sammenligning var den 45,7 år i 2010. Hvis man tager højde for, at pensionsalderen blev sat ned i 2004 og kun ser på gruppen af pensionister til og med 64 år, er gennemsnitsalderen i perioden reelt faldet med 2,7 år fra 48,4 år til 45,7 år, jf. tabel 5.

Tabel 5. Den gennemsnitlige alder ved tilkendelser af førtidspension 1998-2010

År	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gns. alder ved tilkendelse	48,4	47,6	46,9	46,8	46,9	46,7	46,8	46,6	46,3	46,6	46,2	45,8	45,7

Kilde: Ankestyrelsen.

Note: Der er kun set på gruppen af førtidspensionister op til og med 64 år.

Andelen af nytilkendelser af førtidspension til unge under 40 år har været stigende i de senere år, jf. tabel 6. Det bemærkes, at den lavere tilgangsalder i sig selv bety-

der, at antallet af førtidspensionister vil stige fremover, idet de yngre pensionister forbliver førtidspensionister i længere tid end de ældre.

Tabel 6. Andel nytilkendelser af førtidspension til personer under 40 år 2001-2010

År	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nytilkendelser af førtidspension til personer under 40 år	24,3	23,4	24,1	23,7	24,2	24,7	24,3	25,4	26,4	27,2

Kilde: Ankestyrelsen.

Note: Der er kun set på gruppen af førtidspensionister op til og med 64 år ved beregning af andelen.